

ביטוחי חברות

מדריך לסוכן הביטוח

נכתב ע"י : ראובן קוניאק - יועץ לביטוח ולניהול סיכונים

לצורך הפקת חוברת ע"י עדיף תקשורת

לקראת כנס ביטוח אלמנטארי שנערך בתל-אביב ב- 24/2/2010

כתובת לתגובות: rkoniak@be-sure.co.il

טלפון: 03-6411191, 054-4574418

אתר האינטרנט: www.be-sure.co.il

תוכן העניינים

מס' הדף

הנושא

3. **מבוא**

4. **הרקע הנורמטיבי**

7. **הכיסויים הביטוחיים**

ביטוחים על בסיס מועד קרות האירוע

7. ביטוח צד שלישי

9. ביטוח חבות מעבידים

ביטוחים על בסיס מועד הגשת התביעה

11. ביטוח חבות המוצר

14. ביטוח אחריות מקצועית

15. ביטוח דירקטורים

20. **מפתח מושגים**

חברת זאת נועדה לתת לסוכן הביטוח כלי פשוט וזמין לשימוש יומיומי, בביטוחי חבויות בעסקים, ובעת שהוא צריך להתמודד עם בעיה לא שגרתית הדורשת מתן פתרונות ייחודיים למבוטח.

אין בחוברת סקירה של המלל הסטנדרטי הקיים בפוליסות, אלא הדגשים, "טיפים", הערות והפניות לנקודות חשובות בביטוח חבויות שלא תמיד מגיעות לידי ביטוי בעבודת סוכן הביטוח כמו-כן, לא תהיה כאן התייחסות לפן החבויות בביטוחי רכב למרות שביטוחי רכב פרטי, מסחרי קל ומסחרי כבד תופסים נתח לא קטן מתקציב הביטוח של העסקים.

חשוב ! כל שינוי בנוסח פוליסה כפוף לקבלת אישור מהמבטח, מראש ובכתב.

לנוחות הקורא חולק תוכן החוברת לשתי קבוצות:

(1) ביטוחים שעל בסיס קרות האירוע .

(2) ביטוחים שעל בסיס הגשת התביעה.

הקבוצה הראשונה כוללת את שני הביטוחים המסורתיים הותיקים: ביטוח צד שלישי (חבות כלפי הציבור) וביטוח חבות מעבידים שעל פיהם ניתן לתבוע את המבטח שערך את הביטוח בשנת ביטוח בה ארע הנזק.

הקבוצה השנייה כוללת את הביטוחים המאוחרים והמתוחכמים יותר (מבחינת התאריך בו התחילו לבצע אותם בעולם)-אלו ביטוחי חבות המוצר והאחריות המקצועית לסוגיהם (כגון: אחריות מקצועית למקצועות חופשיים, לספריות, לקוסמטיקאיות, לכירופרקטים וגם אחריות דירקטורים ואחריות מקצועית לחברות הייטק). בפוליסות אלה ניתן בד"כ לתבוע על בסיס מועד הגשת התביעה.

החלוקה הנ"ל הינה סכמתית ובמציאות המורכבת קיימים מקרים של ערבוב בין שתי הקבוצות בתוכן ובין לבין עצמן. דוגמאות: בפוליסת צד שלישי למפיקי אירועים צריך וניתן לבטל את החריג של אחריות מקצועית לדוגמא, בפוליסה של חשמלאי, המבצע עבודה עבור לקוחותיו, צריך לדרוש במסגרת ביטוח צד שלישי - גם כיסוי לאחריות מקצועית (כך שבמקרה נזק לא יטען המבטח שהוא נבע מהסיכון האחר). או בפוליסה לביטוח אחריות מוסכים קיים למעשה שילוב של אחריות מקצועית עם אחריות מוצר. הכיסוי הוא עקב שירות, טיפול והתקנת חלקים פגומים, לאחר שהרכב יצא משליטת המוסך. התנאים והסייגים הם בדומה לאלו שבביטוח חבות מוצר ובסיס התביעה הוא כמו בביטוח צד שלישי-מועד קרות האירוע. בביטוח לחברות תוכנה מקובל לבצע פוליסה משולבת לביטוח חבות מוצר ואחריות מקצועית. דוגמא נוספת: יש שווקי ביטוח שבהם מבצעים פוליסה לביטוח ניסויים קליניים שהיא מעין פוליסה לביטוח אחריות מקצועית/חבות מוצר אך בסיס הפוליסה הוא מועד קרות הנזק ולא מועד הגשת התביעה.

יש חשיבות רבה לעריכת כל ביטוחי החבויות אצל מבטח אחד, על מנת למנוע מצב בו כל מבטח "זורק את הכדור" למבטח האחר. לעיתים לא רחוקות יש השקה בין ביטוחי החבויות השונים וקשה לתחום קו ברור בין סוג החבות לדוגמא: אם מבצעים ביטוח חבות המוצר אצל מבטח מסוים, מומלץ מאד לבצע אצלו גם את ביטוח השבת המוצרים (לעיתים אין ברירה אלא לבצע זאת אצל מבטחים שונים). דוגמא נוספת: אם בחברת תוכנה עסקינן, אסור לפצל את ביטוח חבות המוצר ואת ביטוח האחריות המקצועית (בחברות אלה כאשר מתגלה כשל אצל לקוח קשה לדעת האם הוא נבע מכשל תכנוני או מכשל של השתלבות המוצר אצל הלקוח).

העיקרון בביטוחי חבויות הוא- אין כיסוי למעשים או מחדלים שבוצעו בכוונה תחילה (היות ואז כבר לא מדובר ברשלנות) ומנגד היו בעבר ניסיונות של מבטחים שונים להפחית את תגמולי הביטוח למבוטחם (הן בנזקי רכוש והן בחבויות) בטענה לרשלנות תורמת שלו עצמו. בתי המשפט דחו ניסיונות אלה מכל וכל, כי בסופו של דבר הרי המבטח הנפיק פוליסה במטרה לכסות את רשלנות מבוטחו.

חשוב לציין כי לעיתים נדרש להוסיף בפוליסות לביטוחי חבויות הרחבות אחריות צולבת והוצאות הגנה משפטית למקרה של תביעה פלילית ולכל פוליסות החבויות, פרט לפוליסות האחריות המקצועית לסוגיהן, קיימים שני נוסחים

מקובלים אצל המבטחים השונים: נוסח פוליסות המדף ונוסח מורחב (תנאי "ביט" הנקראים בחברות מסוימות: "אשכול", "פסגה", ועוד).

הרקע הנורמטיבי

עד תחילת שנות הארבעים של המאה העשרים לא היה בארץ ישראל המנדטורית צורך בבטוחי חבויות. עפ"י החוק המנדטורי ששרר אז והתבסס על החוק העותומאני לא ניתן היה לתבוע בגין נזקי גוף שנגרמו כתוצאה ממעשה או מחדל של גורם כלשהו.

רק לאחר שבתו של פקיד בריטי גבוה נכוונה ממים רותחים, השתנה המצב ומתחילת שנות הארבעים מתחילה בארץ ישראל ואח"כ נמשכת במדינת ישראל חקיקה ופסיקה בנושאי חבויות.

החקיקה העיקרית עליה מתבססים דיני הנזיקין במדינת ישראל היא פקודת הנזיקין שנחקקה בתקופת המנדט הבריטי (בשנת 1944, אך תחולתה מ-1947) ועברה מאז כמה "מקצי שיפורים".

מקום המדינה ועד היום נחקקו מספר חוקים והרבה פסקי דין הנוגעים לעניינינו ורובם מסתמכים על פקודת הנזיקין.

עיקרי חקיקת הנזיקין בישראל:

דבר החקיקה העיקרי בדיני הנזיקין הוא פקודת הנזיקין (נוסח חדש), אשר מכילה את דיני הנזיקין הכלליים, ואת מה שמכנים "העוולות הכלליות". הפסיקה קבעה כי העקרונות הכלליים בפק' הנזיקין (להלן: הפקנ"ז), חלים בעקרון גם בעילות נזיקיות שמקורן מחוץ לפקנ"ז. בנוסף לפקודה, ישנם חוקים יחודיים, המסדירים את הדין לגבי עוולות נזיקיות ספציפיות. דוגמאות לחוקים כאלו הן:

1. חוק הפצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 – מסדיר את דיני הנזיקין בהקשר לתאונות דרכים.
2. חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965 – מסדיר את דיני הנזיקין הקשורים בעוולת הוצאת לשון הרע.
3. חוק האחריות למוצרים פגומים, תשמ"א-1980 – מסדיר את אחריותם הנזיקית של יצרנים למוצרים פגומים שיצאו תחת ידם.
4. חוק עוולות מסחריות, תשנ"ט-1999 – מסדיר את האחריות הנזיקית של מתחרים עסקיים. החקיקה הנזיקית החיצונית לפק' הנזיקין מושפעת מהפקודה (המסדירה את דין הנזיקין הכללי).

מבנה פקודת הנזיקין

פרק א' – פרשנות

סעיף 1 – היות ומדובר ב"פקודה" (שמקורה בתקופת המנדט) ולא חוק, פותחת הפקודה בסעיף המסביר כיצד יש לפרש אותה ולהתייחס להוראותיה השונות.

סעיף 2 - סעיף ההגדרות.

פרק ב' - זכויות וחבויות בנזיקין

סעיפים 3 – 22 – הוראות כלליות הנוגעות לדיני הנזיקין המפרטות, בין השאר, מיהם הרשאים לתבוע, את מי ניתן- או לא ניתן- לתבוע, הגנות העומדות לנתבעים בדיני הנזיקין, צדדים לעוולה (משתתף, משדל, אחריות שילוחית וכו'), תחולת דיני הנזיקין על ניזוק שמת ועוד.

פרק ג' – העוולות

הפרק מפרט את מה שנהוג לכנות "עוולות מסגרת" בדיני הנזיקין כמו גם "עוולות פרטיקולריות"(יחודיות). הפרק מפרט רשימה של עוולות, שבצידן מובאים עקרונות כלליים הנוגעים לעוולות אלה. יש לציין כי העוולות המכונות

"עוולות מסגרת" הן עוולות המתוארות בלשון כללית, חלות על מגוון של מצבים – וזאת להבדיל מהעוולות ה"פרטיקולריות", אשר מתארות מצב ספציפי יותר מן המצבים הכלליים המתוארים בעוולות המסגרת יש לציין כי העוולות שיש להן פריטי חקיקה חיצוניים לפקודה הן עוולות פרטיקולריות (לדוגמא: עוולות לפי חוק נפגעי תאונות דרכים, עוולות הנוגעות למפגעים סביבתיים, עוולות לשון הרע ועוד).

סימן א' – סעיפים 23-25 עוסקים בעוולת התקיפה (פרטיקולרית). יש לשים לב שהמדובר כאן בעוולה, להבדיל מעבירה. העוולה מאפשרת למותקף לתבוע את התוקף ללא קשר לאחריות התוקף עפ"י דיני העונשין.

סימן ב' – סעיפים 26-28 עוסקים בעוולת כליאת השוא (פרטיקולרית) ועיקרה החזקת אדם בידי אחר שלא כדין.

סימן ג' – סעיפים 29-34 עוסקים בעוולת הסגת הגבול (פרטיקולרית) ובהגנות מפני עוולה זאת.

סימן ד' – סעיפים 35-41 עוסקים בעוולה הראשית – היא עוולת הרשלנות (מסגרת). עוולה זו מהווה את הלב של דיני הנזיקין. סימן ד' מתאר את העוולה ומסדיר סוגיות שונות הקשורות בנטל ההוכחה החל על הצדדים לתביעה עפ"י עוולה זאת.

סימן ד1 – סעיפים 41א-41ג הינם תוספת לפק' וקובעים עוולה (פרטיקולרית) הנוגעת לנזקים שגרם כלב. סימן זה הוסף לפק' בעקבות מס' מקרים של תקיפה חמורה ע"י כלבים. בסימן מתוארת העוולה וההגנות העומדות לנתבע על-פיה.

סימן ה' – סעיפים 42-48 עוסקים בעוולות המטרד ליחיד והמטרד לרבים (פרטיקולריות).

סימן ו' – סעיפים 49-55 עוסקים בעוולות שליחת היד. עיכוב שלא כדין וגזל (פרטיקולריות). שליחת יד היא מעין המקבילה האזרחית של עבירת הגניבה שבמשפט הפלילי.

סימן ז' – סעיפים 56-59 עוסקים בעוולות ההטעה (פרטיקולריות): תרמית ושקר מפגיע.

סימן ח' – סעיפים 60-61 עוסקים בעוולת הנגישה (פרטיקולרית) – פתיחה בהליך משפטי נגד אדם מתוך ידיעה שהמדובר בהליך שאין ביסודו עילה אמיתית (לדוגמא: הגשת תלונת שווא במשטרה, פתיחת הליכי הוצאה לפועל בעילת שווא וכדומה).

סימן ט' סעיף 62 עוסק בעוולת גרם הפרת החוזה (פרטיקולרית).

סימן י' – סעיף 63 עוסק בעוולת היפר חובה חקוקה, שהיא עוולת מסגרת החלה לגבי כל חובה חקוקה שהיא בכל דבר חקיקה. זוהי עוולה בעלת תחולה רחבה ביותר ואכן במסגרת דיני הנזיקין מדובר בעוולה השניה בחשיבותה-אחרי עוולת הרשלנות.

פרק ד' – אשם

סעיפים 64-70 מגדירים את מושג האשם הנזיקי ועוסקים בו. פרק זה עוסק גם בסוגיית הקשר הסיבתי שהוא יסוד מרכזי בעקרונות האחריות הנזיקית.

פרק ה' – תרופות לעוולות

סעיפים 71-89 כללית, עוסקים בתרופות אותן יכול ביהמ"ש לתת לניזוק, אם מצא שאכן נפגע הניזוק מעוולה.

סעיפים 71-75 מגדירים מהן סמכויותיו הכלליות של ביהמ"ש במתן סעדים במסגרת דיני הנזיקין (לביהמ"ש מותר להעניק לתובע לא רק פיצויים, אלא גם צווים וסעדים נוספים לפי שיקול דעת).

סעיפים 76-88 כוללים את מה שמכונה: "כללי הפיצויים". כללי הפיצויים להבדיל מ"כללי האחריות", הינם כללים המשמשים את ביהמ"ש בשלב השני בתביעה, כלומר לאחר שנקבעה האחריות. זאת אומרת, שבהתחלה משתמש

ביהמ"ש בכללי האחריות המצויים בסעיפי העוולות השונים ובאם מוצא ביהמ"ש שיש להטיל אחריות על המזיק, וקובע את אחריותו של זה, אזי ביהמ"ש והצדדים עוברים לשלב השני במשפט, הוא שלב הסעדים.

סעיף 89 עוסק בהתיישנות עילות תביעה בדיני הנזיקין, וכולל הוראות התיישנות מיוחדות.

פרק ו' – שונות

סעיפים 90-93 כוללים הוראות "טכניות" שונות.

הסעיפים עליהם מבוססות רוב תביעות החבויות בביטוח הם סעיפים 35 ו-36 לפקודת הנזיקין. לשון סעיף 35 לפקודת הנזיקין היא כדלקמן: "עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן נסיבות או לא עשה מעשה שאדם סביר ונבון היה עושה באותן נסיבות או שבמשלח יד פלוני לא השתמש במיומנות, או לא נקט מידת זהירות, שאדם סביר ונבון וכשיר לפעול באותו משלח יד היה משתמש או נוקט באותן נסיבות - הרי זו התרשלות; ואם התרשל כאמור ביחס לאדם אחר, שלגביו יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולת עושה עוולה".

בסעיף 36 לפקודה נאמר: "החובה האמורה בסעיף 35 מוטלת כלפי כל אדם וכלפי בעל כל נכס, כל אימת שאדם סביר צריך היה באותן נסיבות לראות מראש שהם עלולים במהלכם הרגיל של דברים להיפגע ממעשה או ממחדל המפורשים באותו סעיף".

נשאלת השאלה מהו אדם סביר ומהו בעל מקצוע סביר?

על כך ענתה הפסיקה הישראלית כבר לפני שנים רבות בפס"ד בש (ע"פ 196/64 **היועמ"ש נ' בש**) – במקרה זה נתבע מרדכי בש בתביעה פלילית על כך שנטש מקרר ישן מחוץ לביתו ושני ילדם נכנסו לתוכו ונחנקו למוות כשהדלת נסגרה עליהם. הנאשם טען כי נהג בסבירות והוא אדם סביר כי כך נוהגים כולם לרבות שכניו שהיו עדים במשפט על כך אמרו השופטים בפסה"ד כי אדם סביר צריך לצפות אירועים כגון זה: "בקבענו שאדם סביר היה חייב לצפות מראש את אשר המשיב דנא והעדים שבאו להגנתו לא ציפו מראש, אין אנו אומרים שהמשיב ועדיו אינם אנשים סבירים: סבירותם שלהם - כבודה במקומו מונח. מידת הצפיות אשר על בית-המשפט לקבעה בכגון דא, נקבעת על-פי ניסיון החיים והידיעה הכללית שבידי השופט". הנאשם הורשע ובעקבות המקרה נחקק חוק למניעת מפגעים (בטיחות מקררים), התשכ"ה-1965.

דהיינו, מי שקובע מיהו "האדם הסביר", או מה פירוש המילה "סביר" הוא בית המשפט כי לו נתונה הסמכות לפרש את מילות החוק.

הכיסויים הביטוחיים לעסקים

ביטוחים על בסיס מועד קרות האירוע

ביטוח צד שלישי

ביטוח צד שלישי נועד לשפות את המבוטח במקרה של תביעה נגדו בגין מעשה או מחדל רשלניים שגרמו לנזק פיזי לגוף או לרכוש לישות משפטית אחרת, שביצע המבוטח בתום לב, כאשר גורמי הנזק או החצרים אשר בהם או מהם נגרם הנזק היו בשליטתו של המבוטח. אם לקוח או מבקר נכנס לחצרי העסק, החליק ושבר רגל או שלקוח במסעדה קיבל קלקול קיבה ממזון שהוגש לו במסעדה – הכיסוי הביטוחי נכלל במסגרת ביטוח צד שלישי (הביטוח נקרא כך מכיוון שהמבוטח הוא צד א' לחוזה הביטוח, המבטח הוא צד ב' וכל גורם אחר הוא צד ג').

כאשר סוכן הביטוח ממליץ למבוטח לבצע ביטוח זה, עליו לשים לב למספר נקודות חשובות שיקבעו את גורל המבוטח לשבט או לחסד במקרה של אירוע ביטוח:

- **גבולות אחריות** - תואמים לסיכון, ליכולת המבוטח, מבחינת הפרמיה הנדרשת, ולהוצאות המשפטיות הצפויות במקרה תביעה (עפ"י סעיף 66 לחוק חוזה הביטוח, "ביטוח אחריות מכסה גם הוצאות משפט סבירות שעל המבוטח לשאת בשל חבותו, והוא אף מעל לסכום הביטוח" – ככל שגבול האחריות גדול יותר הוצאות משפט גדולות, סבירות יותר, אם כי לא בהכרח יש הקבלה ביניהן – נא עיין בפרק ביטוח הדירקטורים שבהמשך).
- **גבול אחריות מצטבר** – מבוטח שיש לו מספר נכסים במקומות שונים צריך לשקול איחוד של כל המבנים לפוליסה אחת, דהיינו לגבול אחריות גבוה מצטבר. אם יש למבוטח 4 מבנים במקום לבצע לכל מבנה ביטוח צד ג' עם גבולות אחריות של 5 מליון דולר, לדוגמא, מספיק שיבצע ביטוח צד ג' לכל המבנים בגבול אחריות של 10 מליון דולר בסה"כ ואז יוזיל את הפרמיה בצורה משמעותית מצד אחד ויחסוך בפעולות מנהליות מצד שני. המבטח יודע שהנזקים בד"כ נופלים על הרובד הראשון וכאשר יש מספר אתרים שונים הסיכוי לתביעות בכלם יחד בו זמנית אינו סביר. זוהי הסיבה להפחתת הפרמיה לעומת כל מבנה בנפרד. יחד עם זאת צריך לשקול היטב מה גבול האחריות המצטבר הנדרש בכל מקרה ומקרה.
- **השתתפות עצמית** - סטנדרטית, אך קיימת אפשרות להגדילה על מנת להקטין את הפרמיה, תוך התאמתה ליכולותיו של המבוטח לספוג השתתפות עצמית מוגדלת במקרה נזק.
- **שם המבוטח** – יש לכלול בשם המבוטח את כל הגורמים שנדרש לכסותם – כיוון שיש להם חבות בגין נשוא הביטוח - במקרה של שוכר מבנה העורך את הביטוח, על המשכיר לדרוש הכללת שמו, או במקרה של יזם נדל"ן הבונה מיזם יש לכלול את שמו בביטוח העבודות הקבלניות ועוד.
- **ביטוח ע"י המזמין** - המלצה למשכיר נכס או ליזם הנדל"ן שהוא יבצע את הביטוח ויהיה המבוטח הראשי ולא השוכר או הקבלן המבצע את הבניה (מאפשר לו להשאיר השליטה בידיו הן מבחינת קיום דרישות המבטח והן מבחינת הקטנת הסיכונים).
- **קבלני משנה** - התייחסות לנושא קבלני משנה במקרה הצורך – האם הכיסוי הנדרש הוא של המבוטח בגין פעילות קבלני משנה, או כלפי קבלני משנה, או כיסוי של קבלני המשנה.
- **ראשוניות הביטוח** - האם הפוליסה המדוברת הינה פוליסה ראשונית או שבמקרה תביעה הפוליסה תשתתף יחד עם פוליסות אחרות שבוצעו בגין אותו סיכון

- **אחריות צולבת** - במקרה של מספר גורמים המעורבים בסיכון חשוב לדאוג שיוכלל בפוליסה סעיף אחריות צולבת כך שבמקרה עוולה של אחד הגורמים כלפי האחר, הניזוק יוכל להיפרע מהמבטח שהנפיק את הפוליסה.
- **זיהום** - במקרה עסק עם חשש לזיהום, ניתן לכסות זיהום סביבתי תאונתי חד-פעמי. במידה וקיימת אפשרות שייגרם זיהום מתמשך, יש לבצע פוליסה ייחודית לכך.
- **רכוש בשליטה/או בפיקוח** - אם קיים רכוש בשליטתו/או בפיקוחו של המבוטח, יש להתייחס לכך ולבקש מהמבטח כיסוי בהתאם.
- **רכוש שפועלים בו** - אם המבוטח פועל ברכוש שאינו בבעלותו או בחזקתו, יש להרחיב את הכיסוי כך שיהיה מכוסה בגין נזק לרכוש שהוא פועל בו וכך לגבי רכוש שהוא פועל עליו(המבטחים בד"כ אינם מוכנים לכסות רכוש שפועלים עליו ישירות ובמקרה הסכמה מוגדלת ההשתתפות העצמית בשיעור משמעותי).
- **יסודות, זעזוע והחלשת משען** - בעבודות קבלניות, בעיקר, יש לבדוק הצורך בכיסוי ליסודות בניינים ובנזק לרכוש צד ג' כתוצאה מזעזוע או החלשת משען ולתת לכך ביטוי בפוליסה.
- **רכוש סמוך** - בביטוח עבודות קבלניות בכיסוי לרכוש סמוך ורכוש עליו עובדים הכוונה היא לנזק לרכוש השייך לאחד מיחיד המבוטח וכיסוי זה נכלל במסגרת פרק א של הפוליסה (ביטוח הרכוש). לכאורה, כאשר מדובר ברכוש צד שלישי-אין חריג בפוליסה. לדוגמא כאשר קבלן מוסיף קומה לבניין קיים, אם הדיירים לא דרשו הוספת שמם לשם המבוטח, הרי שרכושם-עליו עובד הקבלן- ייחשב לרכוש צד ג' לכל דבר ועניין ואין צורך בהרחבה מיוחדת (בד"כ המבטח ידרוש פרמיה מוגדלת בשל הסיכון המוגבר).
- **פעילות בחו"ל** – במקרה שהמבוטח פועל גם בחו"ל יש לדאוג לכך שיהיה לו כיסוי מתאים במקרה נזק שייגרם בחו"ל על ידו, על ידי עובדיו או ע"י שלוחיו. דהיינו, עליו לדאוג שיהיה לו כיסוי לשיפוט זר (במדינה בה נגרמה העוולה).
- **ביטול החרגת אחריות מקצועית** – יש מקרים בהם קיים הגיון לבטל את חריג האחריות המקצועית שבפוליסה. במקרה כזה, היסודות הנדרשים לקיומו של נזק בר-כיסוי נשארים בהתאם לתנאי פוליסת צד ג': נזק פיזי, תאונתי, בלתי צפוי, נראה לעין. אבל השינוי הוא, שגם אם הנזק נגרם כתוצאה משיקול הדעת המקצועי של המבוטח יהיה לכך כיסוי. המבטחים מאפשרים הרחבת הכיסוי במקרה כזה. אחת הדוגמאות הכי מפורסמות לנזק מסוג זה היא האסון שארע בפסטיבל ערד שבעקבותיו נתבעו מארגני הפסטיבל.

טיפים לסוכן

- ✓ **אם לאמונת יש חברות בנות ו/או מושלבות דאג להכניס אותן לפס המבוטח (לא מצט**
אם מתוק כוונה תחילה, הוצעה להן פוליסה נפרדת).
- ✓ **בדוק מידי פעם, במהלך השנה, אם השתנה הסיכון: האם עסק המבוטח גדל או קטן?**
האם נוספו ציסוקים לצסקו של המבוטח? האם המבוטח שכר שטחים נוספים וכו'.
- ✓ **בדוק אם יש להוסיף לפוליסה אורחים נוספים, בנוסף למבוטח הישיר (family: שוכרים, משכירים, לקוחות, ספקים וכיו"ב).**
- ✓ **במקרה שיש מספר מבוטחים הכלולים בהצלות הפוליסה/השם המבוטח דאג לכלול**
פוליסה סעיף אחריות צולבת.

✓ אף תחשום להציע למבוטח הכפלת אבולות אחריות (זוהי אפילו חובתך) – הסבר למבוטח כי יצטרך לשלם בד"כ רק תוספת יחסית של 50% לצומת אבולות האחריות הקודמים.

✓ בדוק את סביבת העבודה ואת שכניו של המבוטח והצג לו אבולות אחריות מתאימים לסיכון.

✓ בדוק עם המבוטח טרם צריכת הביטוח האם התחייב לוותר על תביעה כלפי ארט כלשהו וצדכן את המבטח. יש לקבל את אישור המבטח שויתור זה יכלול הכיסוי.

✓ בפוליסת עבודות קבלניות, דאג לכאול תקופת תחלוקה מתאימה. שים לב שבתקופת התחלוקה, לצניין ביטוח דד א', יש כיסוי לתביעות דד א' כתוצאה מעבודות התחלוקה. נלק שאינו נופע מפצולות התחלוקה יכנס תחת כנפי הפוליסה לחבות מוצר ו/או אחריות מקצועית.

ביטוח חבות מעבידים

ביטוח חבות מעבידים נועד לשפות את המבוטח במקרה של תביעה נגדו בגין מעשה או מחדל רשלניים שעשה וגרמו לנזק גוף לעובד שלו. נזק גוף משמעו גם נזק נפשי או שכלי ובמפורש לא נזק לרכוש של העובד. חשוב להדגיש כי בד"כ הסכום שישולם לעובד הוא בגין צער, סבל, הפסד השתכרות מוגדל ועוד הפסדים ממוניים מעבר לתשלום שיקבל אותו עובד מהביטוח הלאומי.

להלן מספר נקודות שיש לשים לב אליהן:

- **עיסוקו של המבוטח** – יש לציין בפוליסה בתיאור כוללני ככל הניתן. אם המבוטח עוסק בסיכונים המוחרגים בד"כ בפוליסה הסטנדרטית (לדוגמא: שימוש ברעלים ובפיתיונות רעילים, שימוש בחומרי נפץ, שימוש בקרינה - במחלקות הדמיה בבתי חולים, למשל), יש ליידע את המבטח ולבטל את החריגים הרלבנטיים (לרוב תידרש פרמיה נוספת).
- **מיהו עובד** - לא כל מי שמקבל תמורה מהמבוטח הוא בהכרח עובדו ולא כל מי שמגיש למבוטח חשבונית בגין עבודתו איננו עובדו. לצורך הקביעה האם התקיימו יחסי עבודה פותח בפסיקה "המבחן המעורב" המכיל בתוכו את מבחן ההשתלבות בעסקו של המעביד ומבחני משנה נוספים. מבחן ההשתלבות הוא המבחן המרכזי בתוך מכלול מבחני המשנה, ויש ליתן לו משקל נכבד במסגרת המבחן המעורב. להלן המבחנים שנקבעו בפסיקה לצורך בדיקה אם התקיימו יחסי עבודה:
 - מבחן השליטה או מבחן הכפיפות והפיקוח – האם אותו אדם עובד תחת פיקוח מספק העבודה בשעות מוגדרות, האם הוא חייב בדוות, האם ביציאתו לחופשה הוא חייב בדוות, האם העבודה נבדקת מבחינת האיכות והכמות וכיו"ב. אם התשובות חיוביות, הרי שמתקיימים יחסי עובד-מעביד.
 - מבחן ההשתלבות – הבחינה של השתלבות האדם בארגון נעשית בשני פנים:
 - בפן החיובי - בודקים האם השירותים שנותן העובד הם שירותים חוזרים ונשנים והאם הוא חלק מהמערך הארגוני הרגיל של המפעל?
 - בפן השלילי - בודקים האם למספק העבודה (העובד) יש עסק משלו והוא משרת את החברה כגורם חיצוני (למשל: האם הוא עובד גם עם ספקי עבודה אחרים)? רק אם אין לו עסק משלו הוא מקיים את תנאי הפן השלילי.
 - אם התשובה לקיום שני הפנים חיובית, אזי יש הסתברות ליחסי עובד-מעביד.
- מבחן הכלים – האם החומרים ו/או כלי העבודה מסופקים ע"י המעביד? אם כן, חזקה היא שכן

מתקיימים יחסי עובד-מעביד.

מבחן הסיכון הכלכלי – בד"כ לעצמאי יש סיכון כלכלי בעוד שלשכיר אין סיכון כזה.
מבחן צורת התשלום – (לא תמיד מתאים לתחולת דיני העבודה) – האם התגמול שמקבל מבצע העבודה הינו קבוע ומחזורי? אם כן, יש בכך כדי לרמוז כי התקבול הינו הכנסת עבודה דהיינו מתקיימים יחסי עובד-מעביד.

- **אחריות המעביד** - יתכנו מקרים שאין אחריות נזיקת של המעביד-דהיינו העובד נפגע כתוצאה מפעולות שנקט על דעת עצמו ובניגוד מפורש להוראות המעביד ובית המשפט קבע כי לא היה אשם של המעביד. במקרה כזה יקבל העובד פיצוי מהמוסד לביטוח לאומי בלבד. המבטח לא ישלם פיצוי לעובד. בהתאם לכך במקרה של אשם תורם של העובד יופחתו הפיצויים שיקבל מהמבטח של המעסיק.
- **הכללת עובדים/מנהלים** - בעסקים שונים ניתן לכלול ברשימת העובדים גם את המנהלים והבעלים של העסק ובתנאי שהם לא אלה שקבעו את תנאי העבודה והוראות הביטוחות ולא הם שנותנים את ההוראות לכלל העובדים. בתאגידים בע"מ ניתן לכלול ברשימת העובדים את כל מי שנושא משרה בחברה גם אם הוא בעל שליטה בה (התאגיד הוא ישות משפטית עצמאית נקבע כבר בפס"ד אנגלי **סלמון נ' חברת סלמון** משנת 1897).
- **גבולות האחריות** – מקובל בישראל לקבוע גבולות אחריות של 1.5 מליון דולר לעובד ו-5 מליון דולר למקרה ובסה"כ לתקופה. ניתן להגדיל את גבול האחריות לפגיעה בעובד לכדי 5 מליון דולר, בהסכמת המבטח. כעקרון, יש לבדוק את חשיפת העובדים לסיכון. אם מדובר במפעל בו יש ריכוז (אקומולציה) של עובדים ויש חשש כי במקרה תקלה יהיה אירוע רב-נפגעים, יש להגדיל את גבולות האחריות מעבר לסטנדרט הנ"ל.
- **ההשתתפות העצמית** – ההתייחסות צריכה להיות כמו בביטוח צד שלישי. על פי עברו הביטוחי של המבוטח תוך צפייה לעתיד, יש לבדוק אם משתלם להגדיל את ההשתתפות העצמית תמורת הקטנת הפרמיה.
- **עובדי "השטחים"** - יש לשים לב לנושא עובדי "השטחים" העובדים במפעל המצוי בתוך גבולות הקו הירוק, לעובדי "השטחים" העובדים במפעל מחוץ לקו הירוק (אז חל עליהם החוק המקומי) וכן לעובדים ולמומחים זרים.
- **קבלנים** - במקרה של מעסיק שעיסוקו עבודות קבלניות, רצוי לכלול בפוליסת העבודות הקבלניות את פרק חבות מעבידים (ולא כפוליסה עצמאית), למקרה שנפגע קבלן משנה, או עובד של קבלן משנה ובית המשפט יקבע שהמדובר בעובד ויחייב את הקבלן הראשי. יש לכך חשיבות כי לעיתים, שוכחים או לא כוללים סיכון כזה בפוליסות חבות מעבידים עצמאיות. ניתן לכלול גם קבלנים, קבלני משנה ועובדיהם בפוליסה עצמאית, אך במקרה כזה יש לכלול את שכר אותם גורמים בשכר המוצהר ולציין זאת.

טיפים לסוכן

✓ **בדוק מידי פעם, במהלך השנה, האם השתנה הסיכון: האם הצסק גדל, האם מספר הצופדים השתנה, האם חל שינוי בציסוקו של המבוטח או האם נוספו לו ציסוקים?**

✓ **הסגר המבוטח, כי למרות שיש לו ביטוח, צליו להקפיד על חוקי הצבדה וסביבת צבדה בטוחה לצופדיו על מנת להקטין את הסיכון ולהימנע מתיבצה פליטית של משרד הצבדה.**

✓ **הקפד לכלול בפוליסה ציסוקים נלווים של המבוטח למשל: פצולות חברתיות של הצופדים, פצולות פליטת ספורט למקומות צבדה וכיו"ב.**

- ✓ **בדוק את המבטח שרט עריכת הביטוח האם התחייב לוותר על תביעה כלפי אורט כלשהו וצדכן את המבטח. יש לקבל את אישור המבטח שויתור זה יכלול הכיסוי.**
- ✓ **הסגר למבטח שברשימת הצובדים יש לכלול גם כאלה הנחשבים לצובדים צפ"י החוק, אמרות שהם מציינים חשאיות מס.**
- ✓ **הצניין תקופת התחלוקה בפוליסת צבאות קבלניות: יהיה כיסוי לתביעות בסין נלק לצובדים שצסקו בצבאות בתקופת התחלוקה. לכן, חשוב לקבוע, בעת צטיית הביטוח, תקופת תחלוקה ההולמת את הסיכון.**

ביטוחים על בסיס מועד הגשת התביעה

ביטוח חבות המוצר

הפוליסה לביטוח חבות המוצר כמו כל הפוליסות "נולדה" כתוצאה מהתפתחות הכלכלה וצורכי היום יום הנובעים ממנה ועקב צורך לכיסויים הכלולים בה. חוק האחריות למוצרים פגומים נכנס לתוקפו בישראל בתאריך 1/10/1980. עד למועד זה, נהג כל מי שהרגיש עצמו נפגע ממוצר כלשהו, ורצה להיפרע מהמזיק, להגיש תביעה המתבססת על פקודת הנזיקין. הבעיה בפקודת הנזיקין היא שהתובע צריך להוכיח רשלנות של המזיק ולעיתים תביעה בגין פגיעה ממוצר פגום ארכה שנים. מגמת החקיקה במדינת ישראל להגן על הצרכן הקטן מתעצמת וחלכת בשנים האחרונות. בחוק זה המחוקק רצה ליצור מצב שנטל הראיה יתהפך – אם יצרן ייצר מוצר שגרם לנזק עליו להוכיח שלא התרשל (ההיגיון הוא: היצרן הוא זה שתכנן אותו-או מישהו מטעמו-והוא זה שיכול למנוע את הנזק העתידי בתכנון וביצור נכון – דהיינו הוא מונע הנזק הזול ביותר).

לפיכך, בחוק האחריות למוצרים פגומים, תש"ם-1980 (להלן: החוק), בסעיף 2 נכתב ש"יצרן חייב לפצות את מי שגרם לו נזק גוף כתוצאה מפגם במוצר שייצר (להלן – הנפגע), ואין נפקא מינה אם היה או לא היה אשם מצד היצרן".

אולם החוק אינו "דרקוני" בהתייחסותו ליצרן, היות ויש בידי היצרן סעיפי "מילוט", בצורת ניסוח ההגדרות ובעיקר בסעיף 4 של החוק (הגנות).

הפוליסה לביטוח חבות המוצר נועדה מצד אחד לתת מענה לדרישות החוק ולתת מענה לדרישות כוחות השוק מצד שני. לפיכך, הוכנסו בה כיסויים שמעבר לדרישות החוק לאחריות למוצרים פגומים ונגרעו ממנה דרישות המופיעות בחוק, אך יש להן פתרונות בפוליסות אחרות. חשוב לציין – בפוליסה לביטוח אחריות המוצר אין תיחום לחוק מסוים, היא כפופה לכל החוקים והתקנות הרלבנטיים שנחקקו/הוסדרו במדינת ישראל ואף ניתן להרחיב את הכיסוי לח"ל.

להלן הערות שיש לשים לב אליהן:

- **נזקי רכוש** - החוק חל רק על נזקי גוף ולא על נזקי רכוש הפוליסה, לעומת זאת, הורחבה לכלול גם נזקי רכוש. יתר על כן, הכיסוי לרכוש הורחב בפוליסה לכלול גם נזק תוצאתי (זאת על מנת לעמוד בתנאים של פקודת הנזיקין).
- **המוצר** – הגדרת המוצר בפוליסה מתייחסת למוצר מוחשי בעוד שבחוק אין הגדרה כזאת (האם תוכנה למחשב היא מוצר מוחשי?). בפוליסות "ביט" בשנים האחרונות וכן בפוליסות נוספות המונח "מוצר" כולל גם עבודה שהסתיימה ונמסרה ללקוח. לדוגמא: ניתן לכלול עבודת איטום גג כמוצר המבוטח במסגרת הפוליסה

- **חזקת המוצר** – בפוליסה נכתב במפורש כי "המבטח מתחייב לשפות את המבוטח... בתנאי שהמוצר לא היה בחזקתו הישירה של המבוטח בעת שאירע הנזק כאמור...". לעומת זאת בחוק אין מגבלה כזאת. אבל יש היגיון בניסוח הפוליסה – ההיגיון הוא מניעת כפל כיסויים: אם המוצר לא יצא מחזקתו של היצרן ונפגע ממנו צד ג' הרי שיש לכך כיסוי בביטוח צד שלישי (בכפוף לפקודת הנזיקין וליתר חוקי מדינת ישראל). ואם ייפגע ממנו עובד, גם אז לא קיימת בעיה, שהרי בפוליסת חבות מעבידים הסטנדרטית מוגדר החוק לצורך הפוליסה הן פקודת הנזיקין והן חוק האחריות למוצרים פגומים.
- **מוצרים שאינם כפופים לחוק** – בחוק נכתב במפורש כי אינו חל על תוצרת חקלאית בלתי מעובדת, בהמות, עופות ודגים חיים אולם פקודת הנזיקין חלה על כל מגוון המוצרים ולכן גם הפוליסה לא מחריגה את אותה תוצרת חקלאית.
- **התיישנות** – בחוק, מועד התיישנות התביעה הוא עד 3 שנים מיום אירוע הנזק (לעומת 7 שנים ויותר, לפי העניין, בפקודת הנזיקין). הפוליסה מכסה גם תביעה לפי פקודת הנזיקין
- **גיל המוצר** – על פי החוק ניתן לתבוע רק בגין מוצר שלא עברו 10 שנים ממועד יצורו. הגבלה זאת לא קיימת בפקודת הנזיקין ולפיכך אין בפוליסה הגבלת גיל המוצר.
- **גבולות האחריות** – כאשר המבוטח מבקש פוליסה כזאת עליו לקחת בחשבון את הסיכון המקסימלי אליו הוא עלול להיחשף כתוצאה מנזק שגרם המוצר שלו. ברור שהמבוטח בדילמה היות והמבטח קובע את הפרמיה לפי סוג המוצר, המסוכנות שלו, תוצאות התביעות בעבר לגבי אותו יצרן בפרט ולגבי יצרני אותו מוצר בכלל ובהתבסס על מחזור המכירות של היצרן. שאיפתו של היצרן צריכה להיות מצד אחד גבולות אחריות גדולים ככל הניתן ומצד שני פרמיה נמוכה. אבל כמו תקציב מדינת ישראל, השמיכה תמיד קצרה מידי ויש להחליט כיצד לפזר את המשאבים. על כן, צריך המבוטח לבדוק את כל החלופות, אפשרות הגדלת ההשתתפות העצמית, אפשרות של סף פיצוי ועוד. לעיתים אין ברירה, אלא להתפשר על גבולות אחריות נמוכים מהרצוי, אך על מנת לשמור על תקציב הוצאות מרוסן, יש להקפיד יותר על בקרת האיכות ועל תהליכי יצור קפדניים יותר.
- **אפשרויות תביעה** – בחוק נכתב במפורש שאינו בא לגרוע מזכויות לפי פקודת הנזיקין אולפי כל דין אחר, אין בו את עקרון "ייחוד העילה" כמו בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים. לפיכך, הנפגע יכול לבחור לעצמו אם לתבוע לפי החוק או לפי חוקים אחרים. היתרון בתביעה לפי החוק הזה הוא, כאמור, היפוך נטל הראיה, דהיינו על היצרן להוכיח שלא התרשל בעוד שבפקודת הנזיקין ובחוקים אחרים נטל הראיה הוא על התובע כמקובל בחוק העברי: "המוציא מחברו עליו הראיה". לעיתים לא תהיה לנפגע ברירה, אלא לתבוע לפי חוקים אחרים (לדוגמא: אם עברו מעל 3 שנים מיום אירוע הנזק או אם נפגע מתוצרת חקלאית פגומה או שליצרן עומדות ההגנות שבחוק זה). מבחינת היצרן אין בעיית כיסוי כי, כאמור, הפוליסה לא מוגבלת לחוק מסוים.
- **שיפוט** – הפוליסה לביטוח חבות המוצר הסטנדרטית מכסה בשטח מדינת ישראל ובשטחים המוחזקים אך ניתן להרחיב את תחולת הנזק וגם את השיפוט לכל העולם. הרחבה כזאת תגרום, בדרך כלל, להעלאת הפרמיה ולהגדלת ההשתתפות העצמית, בעיקר בארה"ב וקנדה, אולם יצואנים לאותן מדינות לא יכולים שלא לבצע הרחבה זאת. חשוב לציין, כי במקרה של חילוקי דעות בין המבוטח למבטח, יהיה פירוש הפוליסה כפוף לשיפוט ישראלי (רק פירוש הפוליסה, במקרה חילוקי דעות בין המבטח לבין המבוטח - ולא שיפוט בתביעה של הנפגע כנגד היצרן).
- **רטרואקטיביות** – חובה על המבוטח להקפיד לכלול בפוליסה את התקופה הרטרואקטיבית שבגינה היה מבוטח בעבר. הכללה כזאת לא תעלה את הפרמיה אלא להיפך, אם המבטח יווכח לדעת כי למבוטח עומדות הרבה שנות ביטוח ללא תביעות, יחזק הדבר את ביטחונו בקבלת העסק לביטוח.
- **תקופת גילוי מורחבת** – ניתן לקבוע מראש, במו"מ לקראת כריתת החוזה בין המבטח למבוטח, כי הפוליסה תכלול הרחבה של תקופת גילוי מורחבת ולפיה גם אם המבטח לא ימשיך לבצע את הפוליסה למשך מספר החודשים שיוסכם עליהם (בד"כ חצי שנה), תקום זכות למבוטח למסור למבטח הודעה על אפשרות הגשת

תביעה נגדו על מנת שהמבטח הזה יטפל בתביעה בגין מוצרים שנמכרו או שווקו עד למועד הביטול או אי חידוש הפוליסה.

- **השבת מוצרים** – הפוליסה הסטנדרטית, מחריגה במפורש החלפה ותיקון של מוצרים /או עלותם וכן עלות מיון ו/או החזרת המוצרים (recall). מדובר במעין נזקים תוצאתיים למבטח אך לא לצד ג' ולכן המבטחים לא ששים לבטחם. יחד עם זאת בשנים האחרונות, המבטחים מוכנים יותר ויותר לבצע הרחבה של הפוליסה (או ביצוע ביטוח כזה בפוליסה נפרדת), עקב דרישה הקיימת בשוק לכיסוי כזה. לדוגמא: כל יצרן ישראלי שמייצא מוצרים לתעשיית הרכב בארה"ב ובאירופה, נדרש להמציא ללקוחו כיסוי השבת מוצרים בגבולות אחריות של \$ 5,000,000.- לפחות. המבטחים הישראלים לא מוכנים לתת גבולות אחריות גבוהים לסיכון זה כי במסגרת חוזי ביטוח המשנה הרגילים הם מוגבלים בסכום. אך ניתן לבצע זאת כביטוח פקולטטיבי.
- **כיסוי לתעשיית הרכב** – יש בישראל לא מעט מפעלים שמייצרים לתעשיית הרכב בעולם חלקם של המפעלים האלה נמצאים במגזר הקיבוצי. מפעלים אלה מייצרים מוצרי פלסטיק מסוגים שונים, זכוכית ומתכת (יציקות רגילות, יציקות בלחץ גבוה ועיבוד שבבי). הפוליסה המורחבת (נוסח "ביט") מחריגה במפורש רכב ומוצרים לתעשיית הרכב בארה"ב ובקנדה. יש לשים לב לכך, ולדרוש מהמבטח להרחיב את הכיסוי לארה"ב וקנדה במידת הצורך. אם לא ניתן להרחיב את הכיסוי בפוליסה יש לבדוק אפשרות של ביטוח פקולטטיבי מתאים.
- **פירוק והרכבה** – הפוליסה מחריגה החלפה או תיקון של מוצרים שגרמו לנזק או שיש חשש שייגרמו לנזק מצד שני, המבטח מצפה מהמבטח כי במקרה של חשש להיווצרות נזק על המבטח לנקוט צעדים למניעתו (זהו אחד מיסודות הביטוח-על המבטח לנהוג כאילו לא היה מבטח). על המבטח לשאוף לבטל חריג זה, כי לעיתים זו יכולה להיות הוצאה גדולה מאד. יש מבטחים המבטלים חריג זה בסכומים מוסכמים, תמורת פרמיה מתאימה, למרות שניתן לומר שמדובר במקרה זה באמצעי מנע (בביטוח אש מוכן המבטח לכסות הוצאות שהוצאו למניעת נזק).
- **הרחבת משווקים** – ניתן לבצע בפוליסה הרחבת הכיסוי גם לגבי משווקים של מוצרי המבטח בישראל ובחו"ל. הרחבה כזאת כפופה לבקשה מפורטת של המבטח ולהסכמה מפורשת של המבטח.
- **טיב המוצר** – כאמור, התנאי הבסיסי בביטוח חבות המוצר הוא נזק תאונתי לגוף או לרכוש צד ג'. לפיכך, הוסיפו המבטחים חריג לאי התאמת המוצרים לייעודם התפעולי. דהיינו, אם הזמנה אצל המבטח כמות של מאות אלפי ברגים שקוטרם 0.22 מ"מ המיועדים לקדח במכונה מסויימת ולאחר הספקת המשלוח התברר למזמין שקיבל ברגים בקוטר 0.221 מ"מ. לא נגרם נזק פיזי תאונתי חיצוני, המוצר לא פגום, הוא נבדק ונמצא במצב מעולה, אך הבעיה היא שלמזמין אין מה לעשות בו-הוא לא נכנס לקדח המכונה. למזמין נגרם נזק כספי אך לא היה נזק פיזי. מקרה כזה איננו מכוסה בפוליסת חבות המוצר. לסיכון כדוגמת זה יש לבצע כיסוי של טיב המוצר (כיסוי יקר, לא פשוט, אך בר-השגה במקרים מסויימים).
- **נזק פיננסי כספי** – נזק כספי שאינו תוצאה של הנזק הפיזי לרכוש צד ג' שניזוק, איננו מכוסה. במקרה של צורך בביטוח נזק פיננסי טהור שנגרם ממוצר פגום (אם הנזק נחשב לחבות המוצר או טיב המוצר או נובע מהשבת המוצרים) – ניתן לבצע ביטוח פקולטטיבי במקרים מסויימים.

טיפים לסוכן

- ✓ **בדוק מידי פעם במהלך השנה האם השתנה הסיכון: האם הצסק גדל, האם יש לאבטח פרויקטים חדשים מיוחדים, האם החל לייצר מוצרים חדשים או הפסיק לייצר מוצרים שונים, האם התחיל ביצוא למדינות שקודם לא ייצא אליהן וכדומה?**
- ✓ **בדוק עם המבטח טרם עריכת הביטוח האם התחייב לוותר על תביעה כלפי אורט כלשהו וצדכן את המבטח. יש לקבל את אישור המבטח שניתור זה יכלל הכיסוי.**

- ✓ **אם יש צורך בביטוח השבת מוצרים או הרחבה אחרת שהמבטח לא רוצה או לא מוכן לקבל, לא תוותר. פנה למבטח אחר ובדוק אפשרויות הכיסוי.**
- ✓ **בדוק אצל לקוחותיך את מהות ציטוקט – טע משווקים, יבואנים וכו' לקוקים לביטוח חבות המוצר.**
- ✓ **אם הלקוח צוסק בשיווק מוצרים בלבד ולא צושה בהם שיווי כלשהו, דאג לכך שהמשווק יופיע בפוליסה של היצרן (שהמשווק ידרוש זאת מהיצרן).**

ביטוח אחריות מקצועית

ביטוחי האחריות המקצועית הם רבים ומגוונים. אמנם כול הביטוחים נולדו מתוך הצורך לענות על סעיפים 35 ו-36 לפקודת הנזיקין, אך במהלך השנים התרחבו ביטוחים אלה עקב חקיקת חוקים חדשים ופסיקות חדשות

שני סעיפים אלה מהווים את התשתית גם לחוקים אחרים. ראינו זאת בחוק האחריות למוצרים פגומים בסעיף 10 ונראה זאת בחוק החברות סעיף 252.

כפי שנכתב לעיל, יש הבדלים בין אחריות מקצועית של בעל מקצוע חופשי העוסק ביעוץ ונותן חוות דעת לבין זו של בעל מלאכה נותן שירות פיזי. מקצועות חופשיים ניתן לכסות כנגד כל סוג נזק – גם פיזי וגם ממוני. בעל מקצוע ניתן לכסות רק כנגד נזק פיזי ממשי לגוף או לרכוש (ראה נושא אחריות מוסכים המוזכר לעיל). במקצוע חופשי אופי הנזק מכל סוג כמעט תמיד נובע מתהליך מתמשך, קשה לשים את האצבע על המועד המדויק בו ההחלטה נעשתה או הייעוץ התחיל והסתיים, וכמעט תמיד הנזק ממוני. אצל בעל מקצוע הנזק תמיד תאונתי. בסיס הביטוח למקצוע חופשי – לרוב על בסיס הגשת התביעה ואילו אצל בעל מקצוע הוא בד"כ על בסיס קרות האירוע, כאמור לעיל.

כפי שנכתב לעיל, כאשר מדובר בבעלי מקצוע, הפוליסה היא בד"כ לצד שלישי עם הרחבה מתאימה. אם ניקח לדוגמה ביטוח אחריות מקצועית לקוסמטיקאית הרי שצריכים להיות המאפיינים של ביטוח צד שלישי בנזק המכוסה (מריחת התכשיר או הפעולה נשואי התביעה קרו במועד מסוים, גרמו לנזק פיזי, והמאפיין תאונתי – אם כי יכול להיות שהקוסמטיקאית תמליץ ללקוחה לעשות דבר מסוים או להימנע מעשיית דבר מסוים ואז יגרם הנזק אבל הנזק תמיד פיזי – לכן מתאים יותר לבצע פוליסה על בסיס מועד קרות המקרה בעלת מאפיינים של פוליסת צד ג').

להלן עיקרי הפוליסה שראוי לשים לב אליהם:

- **מקרה הביטוח** – מקרה הביטוח המוגדר בפוליס הוא כדלקמן: "דרישה או תובענה שהוגשה לראשונה נגד המבוטח בשל היפר חובה מקצועית שמקורה במעשה רשלנות, טעות או השמטה, במסגרת מקצועו ועיסוקו כמפורט ברשימה של הפוליסה ובכפוף לדינים החלים עליו...". הגדרה זאת שונה לחלוטין מכל ההגדרות שאנו מכירים. אין כאן תיחום של משך זמן המקרה, אין תיחום של מקום ואין כאן דרישה לנזק פיזי. מבחינת זמן: המקרה יכול להתרחש על פרק זמן של כמה ימים ואף יותר. מבחינת מקום: המקרה יכול להיות במשרדו של בעל המקצוע או באתר של לקוחו או בכל מקום אחר (ובלבד שיהיה בשטח מדינת ישראל והשטחים). בניגוד לכל הביטוחים שמנינו קודם (למעט מחלת עובד בביטוח חבות מעבידים) האירוע יכול להיות אירוע מתמשך שהיסוד החשוב שבו: נגרם נזק פיזי או כספי/פיננסי ללקוח של המבוטח.
- **תחולה טריטוריאלית** – הפוליסה הסטנדרטית נוקבת בגבולות מדינת ישראל והשטחים. אך על פי צרכי המבוטח ניתן להרחיבה לכל העולם (בארה"ב וקנדה תידרש פרמיה נוספת ותוגדל ההשתתפות העצמית).
- **הוצאות תיקון העבודה** – הוצאות אלה מוחרגות מכיסוי וכך גם שכר טרחה או שכר עבודה שהיה המבוטח צריך לקבל ממזמין העבודה ולא קיבלה עקב הנזק. ההיגיון בכך פשוט מאד: מטרת הפוליסה לשפות את המבוטח בגין תביעה נגדו על נזקים שגרם לצד ג'. אין מטרת הפוליסה לכסות נזקים פיזיים או ממוניים של המבוטח עצמו.

- **הוצאת דיבה ופגיעה בפרטיות** – זהו חריג בפוליסה שניתן לבטלו בהסכמה עם המבטח.
- **אבדן מסמכים** – במקרה של תביעה נגד המבוטח בגין נזק כספי שנגרם מאובדן מסמכים שהופקדו בידן אין כיסוי בפוליסה אלא אם בוטל חריג זה בהסכמת המבטח (בתמורה לתוספת פרמיה).
- **חריג נושאי משרה** – הפוליסה אינה מכסה נושאי משרה בתאגיד שגרמו לנזק לצד ג' כלשהו עקב מעשה או מחדל שעשו במהלך עבודתם המוגדרת כנושאי משרה בתאגיד. דהיינו אם בדירקטוריון התאגיד משרת ע"ד והוא נתבע במסגרת החלטה מסוימת שהחליט כחבר הדירקטוריון לא יהיה לכך כיסוי בפוליסה זאת(הכיסוי קיים בביטוח נושאי משרה). לעומת זאת אם היה יועץ משפטי בתאגיד שנתבע בגין חוות דעת משפטית שנתן לדירקטוריון-היה לפעולתו כיסוי בפוליסה זאת.

טיפים לסוכן

- ✓ **בדוק מידי פעם במהלך השנה האם השתנה הסיכון: האם הצסק גדל, האם יש לאמבטח פרויקטים חדשים מיוחדים, האם חל שינוי בציסוקו של האמבטח או האם נוספו לו ציסוקים?**
- ✓ **בדוק עם האמבטח טרם צריכת הביטוח האם התחייב לוותר על תביעה כלפי אדם כלשהו וצדכן את המבטח. יש לקבל את אישור המבטח שיתור זה יכלל בכיסוי.**
- ✓ **שיט לב שהאמבטח מבצע עבודות שונות במשך השנים ולאחראיות מת"יחס לכולן יחד. בהתאם לכך, הצע לאמבטח את אבולות האחריות המתאימים, במקרה שיואלו נגדו מספר תביעות באותה שנה (תביעות אלה צוללות לקרות במספר שנים אך יואלו בשנה מסוימת והרי השיכוי הוא על בסיס השנת התביעה).**
- ✓ **לצורך חישוב הפרמיה לשנה הבאה על האמבטח להציג את מחזור עסקיו המאושר לשנה הקרובה. על הסוכן להבהיר לאמבטח כי המדובר במחזור מוארך, לא מדויק, ואמורה להתבצע התאמה רק בסוף השנה.**
- ✓ **יש לדרוש מהמבטח שההצדרת מקרה הביטוח יכתב בנוסף למילים: "היפר חובה מקצועית שמקורה ברשלנות" את המילים: "או שנסען שמקורה ברשלנות", כדי לאנוצ מצב שהמבטח יטען כי לא מדובר על רשלנות מקצועית.**

ביטוח דירקטורים (נושאי משרה)

נושא משרה בתאגיד הינו תפקיד אחראי הדורש מקצוענות ומיומנות – מזה מספר שנים נוכחים הדירקטורים/נושאי המשרה לדעת כי תפקידים אינו רק תפקיד של כבוד, כפי שחשבו הדירקטורים בפרשת **בנק צפון אמריקה**, אלא תפקיד המחייב כאמור מיומנות מקצוענות והתייחסות רצינית לתפקיד. דהיינו, דירקטור הוא מקצוע הדורש ככל מקצוע: לימוד, התמחות ורצוי גם ניסיון.

ביטוח דירקטורים הינו ביטוח צעיר יחסית, המהווה ענף מתוך ביטוח האחריות המקצועית. כפי שראינו, בביטוח אחריות מקצועית יש חריג נושאי משרה כי יש לעיסוק זה פוליסה ייעודית הפוליסה לביטוח נושאי משרה (להלן: דירקטורים) מכסה את נושא המשרה במסגרת תפקידו והחלטותיו כמנהל, כלומר אחריותו המקצועית כמנהל. לא מדובר על החלטה מקצועית משפטית לדירקטור שהוא עורך דין ולא על החלטה מקצועית חשבונאית לדירקטור שהוא רואה חשבון – לכך יש ביטוח אחריות מקצועית לע"ד או לרואה החשבון. הדין בישראל, וגם במקומות רבים אחרים רואה במקצוע הניהול מקצוע לכל דבר הדורש מיומנות מצד אחד ומוטלת עליו אחריות מצד שני:

המחוקק סבר כי אדם בתפקיד ניהולי שפועל בתום לב למען התאגיד, מן הראוי שהתאגיד ישפה אותו או יבטח אותו במקרה של תביעה עקב פעולותיו במסגרת עבודתו. מן הסתם במחשבה זאת, דאג המחוקק לניהול השוטף והתקין

של הכלכלה הלאומית – כי ללא מטריית הגנה זאת יש לשער שמספר לא קטן של אנשים מוכשרים היה מסרב לשבת בדירקטוריונים של תאגידים. החוק רואה בדירקטור או נושא משרה בכירה, איש מקצוע חופשי שעיסוקו ניהול. כפי שניתן, עפ"י החוק, לבטח את חבותם בנזיקין של מהנדס או עורך-דין בתאגיד או שהתאגיד יכול לבצע לעצמו ביטוח בגין אחריותו המקצועית (לדוגמא: חברה שעוסקת בתכנון הנדסי) – כך גם מתיר החוק לתאגיד לבצע ביטוח בגין חבות נושאי המשרה שבו (חשוב לציין כי לגבי נושאי משרה, חוקי החברות במדינות השונות דנים באפשרות הביטוח באופן פוזיטיבי – דהיינו יש סעיפים מפורשים בחוק הדנים בכך בעוד שלגבי מקצועות אחרים כמו ההנדסה ועריכת דין למשל, בישראל לפחות, אין לכך שום התייחסות בחוק הרלבנטי (לא לחיוב ולא לשלילה) והביטוח קיים מתוקף הצרכים והדינמיות של חיי הכלכלה בעידן המודרני. ברור כי באף שיטת משפט אין כוונה להגן על נושא משרה שביצע עבירה בודעין – מעשה כזה הוא עבירה מתוך כוונה פלילית שאילו היו נותנים לכך גיבוי או אפשרות ביטוח – היה בכך משום הוראה הנוגדת את תקנת הציבור.

החקיקה בישראל בנושאי תאגידים החלה בתקופת המנדט הבריטי, כאשר בשנת 1929 נחקקה פקודת החברות (להלן: הפקודה), החקיקה אומצה ע"י מדינת ישראל הצעירה בצורת פקודת החברות, שעברה במשך השנים עשרות תיקונים ושינויים ובשנת 1983 נוסחה מחדש. גם נוסח זה לא היה מספיק ובשנת 1999 נחקק **חוק החברות, תשנ"ט-1999** (להלן: החוק), שביטל סעיפים רבים מתוך הפקודה, אך לא ביטל אותה כליל והיא עדיין משמשת לצד חוק החברות, ככלי משפטי להסדרת נושא התאגידים.

חוק החברות בניגוד לחוק שקדם לו - פקודת החברות (להלן: "הפקודה") - הדגיש את האחריות האישית של נושאי המשרה בחברה/תאגיד והטיל עליהם אחריות מחמירה יותר מזו שנקבעה בפסיקה. עד לחקיקת החוק לקתה הפקודה בחסרים שנבעו מההתפתחות הכלכלית המואצת ומשינויים שנבעו מהפיכת העולם ל"כפר גלובלי" ולפיכך עפ"י סמכותם הטבעית של בתיהם "ש בישראל, הושלם החסר בחקיקה ע"י פסיקת ביהמ"ש כפי שנעשה בפרשת קוסוי (ע"א 817/79, 818, 585/82, קוסוי ואח' נ' בנק י.ל. פויכטונגר בע"מ ואח'). בפקודת החברות לא היתה הסדרה של רכישת ביטוח לכיסוי אחריותו המשפטית של דירקטור, אך ניתן היה לעשות הסדרי ביטוח כאלה בכפוף להוראות הפקודה ולהוראות דינים אחרים (לדוגמא ס' 26 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981: "נגרם מקרה הביטוח בידי המבוטח או בידי המוטב במתכוון, פטור המבטח מחבותו" – יש כאן הפרדה ברורה בין חובות האמון לחובות הזהירות, במקרה שלנו החובות של הדירקטורים).

החוק הנוכחי מטיל על נושאי המשרה חובת אמונים כלפי החברה וחובת זהירות הן כלפי החברה והן כלפי אדם אחר.

תוקף סעיפי הדירקטורים ואחריות הדירקטורים בפקודה בוטל, ובמקומם יש להתייחס לסעיפים הרלבנטיים בפרק השישי של חוק החברות. החוק (שעבר בינתיים כבר מספר תיקונים) קובע שלא רק הדירקטורים חבים באחריות מתוקף תפקידם אלא גם נושאי משרה אחרים.

חשוב לציין, כי החבות חלה על דירקטורים ב: חברות פרטיות, חברות ציבוריות ועמותות למיניהן.

יש לשים לב למספר דברים בחוק:

הגדרת נושא משרה – נושאי המשרה אליהם מתייחס החוק הם: "דירקטור, מנהל כללי, מנהל עסקים ראשי, משנה למנהל הכללי, סגן מנהל כללי, כל ממלא תפקיד כאמור בחברה אף אם תוארו שונה, וכן מנהל אחר הכפוף במישרין למנהל הכללי". דהיינו, גם מנהלת לשכת המנכ"ל שכפופה לו ישירות ויש לה בצוות קלדנית או שתיים חשופה לתביעה אישית בגין פעולותיה/או החלטותיה במסגרת עבודתה.

המקורות הנורמטיביים לאחריות הדירקטורים - אחריותם של דירקטורים בתאגיד משתרעת על פני חוקים שונים ובהקשרים שונים בחקיקה הישראלית ראשית, קביעת אחריות כללית בנזיקין שמתייחסת לכל אדם ולכל בעל מקצוע ולא דווקא לדירקטורים, אנו מוצאים בפקודת הנזיקין בסעיפים 3, 35 ו-36. הוראת הפקנ"ז היא שירות ומשתרעת מעל ומעבר לכל חוק הדין ספציפית בחבותם של דירקטורים.

חוק נוסף (העיקרי) העוסק באחריותם של דירקטורים ביתר פירוט הוא כמובן, חוק החברות סעיפים 252-254. חוק חשוב נוסף העוסק באחריותם של דירקטורים הוא חוק ני"ע בסעיפים: 31 (אחריות חותמי התשקיף), 52יא (אחריות של מנפיק) ו-52יד (אחריות רבים כלפי הניזוק-יחד ולחוד).

כמו-כן, יש חוקים ספציפיים שבהם יש התייחסות לאחריותם של הדירקטורים כגון : חוק ההגבלים העסקיים, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק שכר מינימום, חוק הגבלת העיסוק במקומות ציבוריים, חוק הגנת הצרכן, חוק רישוי עסקים, חוק שמירת הניקיון, תקנות מס הכנסה ועוד.

בחוק ני"ע ובחוקים שנמנו אחריו, דלעיל, מדובר בהפרות חוק בתחום הפלילי בעוד שבפקנ"ז מדובר על עוולות אזרחיות ואילו חוק החברות מתייחס הן לעבירות פליליות והן לעוולות אזרחיות. מאחר ולא ניתן לבטח, לשפות או לפטור דירקטור מאחריותו הפלילית (נוגד את תקנת הציבור), נתמקד בעוולות האזרחיות ומטבע הדברים – בחוק החברות.

הוראות חוק החברות - סעיף 252 לחוק עוסק בחובת הזהירות: "(א) נושא משרה חב כלפי החברה חובת זהירות כאמור בסעיפים 35 ו-36 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש). (ב) אין בהוראת סעיף קטן (א) כדי למנוע חובת זהירות של נושא משרה כלפי אדם אחר".

סעיף 253 מרחיב ומבאר את הסעיף הקודם ומסביר מהם אמצעי הזהירות ורמת המיומנות הנדרשים מהדירקטור.

סעיף 254 עוסק בחובת האמונים ומתחיל במילים: "(א) נושא משרה חב חובת אמונים לחברה, ינהג בתום לב ויפעל לטובתה, ובכלל זה...". חלקו האחרון של הסעיף מרחיב את חובת האמונים של הדירקטור גם כלפי אדם אחר.

עיקר חובות נושא המשרה בחברה עפ"י החוק – לפעול במסגרת החברה ובמסגרת מטרותיה, יישום החלטות האסיפה הכללית, אחריות על הדיווח הכספי של החברה, מסירת מידע ביחס לחברה ומצבה לכל חבר בחברה לפי דרישה, מתן מידע למפרק במקרה של פירוק החברה.

כאמור, חלות על הדירקטור חובת הזהירות וחובת אמונים וכן הוראות ספציפיות שבחוק כאשר היקף האחריות נגזר גם מהפקנ"ז. דהיינו, אחריות הדירקטור היא אישית, ביחד ולחוד כאשר מדובר בדירקטורים נוספים השותפים לעוולות והאחריות בלתי מוגבלת בסכום.

העילות הקיימות במשפט על מנת לחייב דירקטור באופן אישי, בגין חובות החברה, הינן במישור החוזי והנזיקי: מצג שווא, רשלנות, הטעיה, תרמית, ניהול מו"מ שלא בתום לב וכיו"ב. לא כל העוולות ברות ביטוח.

מקור הצורך בהגנת הדירקטור - כעקרון, דירקטור הפועל בתום לב וביושר בשם החברה כשלוח או כאורגן שלה, אינו חב אישית בגין פעולות שעשה עבור החברה. יחד עם זאת, הדירקטור צפוי לתביעות נגדו באורח אישי במספר מצבים:

- תביעות של החברה נגד הדירקטור בגין הפרת חובות כלפיה (הדירקטור חב חובת זהירות וחובת נאמנות כלפי החברה ובמקרה הפרתן הוא חשוף בפני תביעה מצידה).
- תביעות של בעלי המניות נגד הדירקטור כאשר הופרה החובה כלפיהם אישית (בנוסף לסעד הפירוק וסעד הקיפוח העומדים לרשותם).
- תביעות צד שלישי: הן אחריות אישית כלפי צד שלישי בגין פעולות של הדירקטור שעשה בשם החברה והן אחריות אישית כלפי צד שלישי מכוח הוראות חוק ספציפיות. בין הצדדים שלישיים ניתן למנות: נושים, עובדים, ספקים, לקוחות, מתחרים, רשויות המדינה ועוד.
- תביעות בנושאי ניירות ערך (לדוגמא: ת"א (נצרת) 496/95 סבן איתן נ' אפרים להב ואח').
- תביעות במהלך פירוק החברה.

בנוסף לכך, הדירקטור חשוף לתביעה מכוח סעיף 6 לחוק - הרמת מסך ההתאגדות – ויש לכך דוגמאות רבות בפסיקה של בתי המשפט בישראל: בע"א 725/78 **בריטיש קנדיאן בילדרס בע"מ ואח' נ' אורן ואח'**, הוטלה אחריות על דירקטור בחברה שפיקח על בניית מבני מגורים מבלי שהיו לו הכשרה וידע לכך. בת"א 2474/86 **נצר נ' כנפונית חברה למטוסים זעירים בע"מ**, הוטלה אחריות על דירקטורים אשר שלחו ידם בעסקי תעופה, אשר סיכונם רב, מבלי שהיו להם הכישרון לכך, ומבלי שנועצו עם מי שמומחיותו בכך. השופט קבע כי ניהול חברה, שעיסוקה הוא בפעילות הכרוכה בסיכון רב, מבלי שהיו בידיה אמצעים ראויים לשאת בפיצוי על נזק שייגרם, הינה גם הפרת חובתם של המנהלים כלפי התובע (שהיה לקוח במקרה זה).

ההגנות על הדירקטור : פטור, שיפוי וביטוח –

פטור – ויתור שעושה החברה על זכות התביעה כנגד הדירקטור בשל נזק, עקב הפרת חובת הזהירות כלפיה.
שיפוי – כיסוי הוצאותיו של הדירקטור ע"י החברה בגין חבות כספית שהוטלה עליו לטובת אדם אחר עפ"י פסק דין
ביטוח – חוזה בין מבטח למבוטח (החוזה הוא בין החברה והדירקטורים, כאשר בפוליסה הדירקטורים הם המבוטחים), לפיו מתחייב המבטח לשלם למבוטח את הסכומים בהם יחויב עד לגובה סכום הביטוח בקרות מקרה הביטוח וכן הוצאות התדיינות סבירות (למרות שאין בחוק הוראה מפורשת נוהגות חברות הביטוח בישראל לכלול סכום ביטוח נוסף עבור הוצאות משפטיות -כפי שמורה החוק לגבי שיפוי ע"י החברה- זאת מכוח הדרישה לכיסוי הוצאות משפט סבירות בביטוח אחריות, המופיעה בס' 66 לחוק חוזה הביטוח. סכום הביטוח עבור ההוצאות המשפטיות הנהוג בפוליסות בישראל הוא עד 20% מעל גבול האחריות המצוין בפוליסה או מעל סכום התביעה שתשולם ע"י המבטח, עפ"י הנמוך מביניהם. יש לציין, כי ההגבלה של 20% איננה תואמת את האמור בס' 66 הנ"ל – ראה עניין אדם סביר, הוצאות סבירות דלעיל - אך עד כה לא הגיעה הסתירה לדיון בערכאות כאמור, החוק דן באפשרויות של ביטוח, שיפוי ופטור לדירקטורים אך לא בכל מקרה. עפ"י החוק חברה אינה רשאית לפטור נושא משרה מאחריותו בשל הפרת חובת האמונים כלפיה - למעט אם פעל נושא המשרה בתום לב והיה לו יסוד סביר להניח שהפעולה לא תפגע בטובת התאגיד. באשר לחובת הזהירות - על פי החוק החברה רשאית לפטור את נושא המשרה מאחריותו כלפיה, או לבטח את אחריותו או לשפותו בגין הפרת חובת הזהירות בכפוף למגבלות שבחוק.

מה ניתן לבטח - תאגיד רשאי לכלול בתקנון שלו הוראה המתירה לו להתקשר בחוזה לביטוח אחריותו של נושא משרה בו בגין שלושת המקרים הבאים:
- הפרת חובת זהירות כלפי התאגיד או כלפי אדם אחר.
- הפרת חובת אמונים כלפי התאגיד כאשר נושא המשרה פעל בתום לב והיה לו יסוד סביר להניח שהפעולה לא תפגע בטובת התאגיד.
- חבות כספית שתוטל על נושא המשרה לטובת אדם אחר. במסגרת זאת ניתן יהיה לכלול ביטוחים בגין תביעות צד ג' במישרין מנושא המשרה, כגון חבות כספית בגין פרט מטעה בתשקיף, שנושא המשרה אחראי לו (מכוח חוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968).

להלן נקודות בפוליסה שיש לשים לב אליהם:

השיפוי על פי הפוליסה – השיפוי כולל כמובן, את הדירקטורים בגין נזק כספי בו יחויבו, או את החברה ששילמה על פי דין לנושאי המשרה.

השתתפות עצמית – בדרך כלל, אם המבטח משפה את הדירקטורים במלוא הסכום שחויבו עפ"י דין, הם לא ישלמו השתתפות עצמית. ההשתתפות העצמית תחול על החברה, במידה ושיפתה אותם.

מיהו נושא משרה – ההגדרה בפוליסה היא בדיוק כמו בחוק. בנוסף יכול בעל הפוליסה להוסיף בעלי תפקידים נוספים בסיכום עם המבטח (יש לדאוג שתפקידים אלה יופיעו בפוליסה).

תאריך רטרואקטיבי – כמו בכל ביטוחי החבויות על בסיס מועד הגשת התביעה, יש לכלול גם כאן את מועד הרטרואקטיביות.

הרחבה לנושאי משרה חיצוניים – ניתן להרחיב הפוליסה לכיסוי נושאי משרה של חברות קשורות ששמה מופיע ברשימת הפוליסה.

מקרה של מוות או אי כשרות משפטית של הדירקטור - המבוטח יהיו בני זוג, עזבונו, יורשיו, אפוטרופוסו או הנאמן בפשיטת הרגל שלו זכאים לכל הזכויות המוקנות עפ"י הפוליסה, להם היה זכאי המבוטח טרם מותו או לפני שהפך חסר כשרות משפטית.

תביעות כנגד המבוטח וכן/בת זוגו – המבטח ישפה את המבוטח וכן/בת זוגו על תשלומים עפ"י דין בגין מעשה שלא כדין של המבוטח בלבד, הנובעות אך ורק מן הסט אטוס של וכן/בת-הזוג והמבקשות לרדת אל הנכסים והרכוש המשותף של בני הזוג.

תביעה מטעם דירקטור ו/או החברה – תביעה כזאת אינה מכוסה בעקרון, אך יש לכך מספר חריגים שביניהם הודעה לצד שלישי, תביעה נגזרת, תביעת כונס נכסים, מפרק ותביעה המוגשת בהוראה/דרישה של רשות ציבורית מוסמכת.

תקופת גילוי מורחבת ותקופת כיסוי מורחבת – כמו בכל ביטוחי האחריות המקצועית, על המבוטח/בעל הפוליסה לבדוק את הצורך בהרחבות אלה.

אי עשיית ביטוח אחר – יש פוליסות שבהן לא מכוסה חבות המבוטחים במקרה שלא ביצעו ביטוח כלשהו במסגרת החברה. במקרים אלה רצה המבוטח למנוע מצב שהדירקטור יחליט לא לבצע ביטוח מסוים בידיעה שאם יהיה שם כשל, ניתן יהיה לתבוע את פוליסת הדירקטורים.

טיפים לסוכן

- ✓ **בדוק מידי פעם במהלך השנה האם השתנה הסיכון: האם הצסק גדל, האם יש לאמבטח פרויקטים חדשים מיוחדים, האם חל שינוי בציסוקו של המבוטח או האם נוספו לו ציסוקים או שהוקמו חברות בנות או חברות משולבות?**
- ✓ **בהצרכת אבול האחריות הנדרש לדירקטורים, יש לקחת בחשבון את הציסוק, החסיפה לסיכונים וכן את מספר הדירקטורים המבוטחים. ככל שמספרם רב יותר יש לדאוג לאבולות אחריות ארוכות יותר לאמקרה חשש לתביעה ארוכה נתבצית.**
- ✓ **לפני הגשת הצעת ביטוח לאמבטח יש להצטייד בדו"ח מצב תביעות אצל המבוטח הקודם (אם היה) ובדוחות כספיים מבוקרים של 3 השנים האחרונות.**
- ✓ **יש לבדוק לטיפים הביטוח אחריות מקצועית – הם ישימים גם בסוג ביטוח זה.**

מפתח מושגים בביטוחי חבויות

אחריות חוזית – אחריות של צד לחוזה כלפי צד שני, הנובעת מחוזה.

אחריות חוקית/אחריות על פי דין – אחריות למעשה או למחדל הניתנת לאכיפה באמצעות החוק.

אחריות כלפי הציבור/צד שלישי – אחריות של אדם או תאגיד (ישות משפטית) שגרם נזק לגופו או לרכושו של אדם או תאגיד אחר.

אחריות מנהלים/דירקטורים – אחריות של נושאי משרה בתאגיד (עפ"י המפורט בחוק החברות) בשל נזקים העלולים להיגרם לחברה, לבעלי מניותיה, לעובדים או לכל צד שלישי בשל מעשה או מחדל שאירעו בעת פעילותם בתאגיד.

אחריות מקצועית – אחריות המוטלת על בעל מקצוע לנקוט זהירות סבירה בעת ביצוע עבודות או שירותים שהוא מספק.

אחריות צולבת – סעיף המרחיב את הכיסוי הביטוחי לא רק למבוטחים הנקובים בפוליסה אלא גם אחד כלפי האחר מקובל מאד בביטוחי עבודות קבלניות וביטוחי צד ג' למיניהם. ניתן לכלול גם בביטוח אחריות מקצועית וחבות המוצר-לפי העניין.

אחריות שילוחית – אחריות של ישות משפטית למעשה או למחדל של עובד או סוכן או שלוח שלה בהתאם להגדרות בחוק השליחות תשכ"ה-1965. בחוק השליחות מספר עקרונות שיש להדגיש: (1) מהי שליחות- שליחות היא ייפוי כוחו של שלוח לעשות בשמו או במקומו של שולח פעולה כלפי צד שלישי; (2) שלוחו של אדם כמותו, ופעולת השלוח, לרבות ידיעתו וכוונתו, מחייבת ומזכה, לפי העניין, את השולח. (3) השליחות מוקנית בהרשאה, בכתב או בעל פה, מאת השולח לשלוח, או בהודעה עליה מאת השולח לצד שלישי, או ע"י התנהגות השולח כלפי אחד מהם. (4) סיום השליחות- השליחות מסתיימת בביטולה ע"י השולח או השלוח, וכן במותו של אחד מהם, בגריעת כשרותו או בפשיטת רגלו, או –אם תאגיד-בפירוקו.

אישיות משפטית/ישות משפטית – יחיד, שותפות, חברה, איגוד או ארגון אחר שיש לו בעיני החוק הכושר לכרות חוזים, לקבל על עצמו התחייבויות, להיות בעלים של רכוש ולבצע עסקות.

ביטוח דירקטורים – ביטוח אחריות של נושאי משרה בתאגיד בשל נזקים העלולים להיגרם לחברה לבעלי מניותיה, לעובדים או לכל צד שלישי בשל מעשה או מחדל בתום לב עקב הפרת חובת הזהירות או הפרת חובת האמונים.

ביטוח חוזי – הכוונה לביטוח משנה חוזי. מבטח המשנה מתחייב בחוזים שנחתמו עם חברת הביטוח לקבל לביטוח משנה את כל העסקים שיועברו אליו ע"י חברת הביטוח בהתאם לתנאי החוזיים ביניהם. חברת הביטוח, אינה צריכה לקבל אישור מיוחד לכל עסק. הדיווח למבטח המשנה נעשה באמצעות דוחות הכוללים את פירוט העסקים.

ביטוח פקולטטיבי – הכוונה לביטוח משנה פקולטטיבי. הסדר בין מבטח למבטח משנה ולפיו הפניה למבטח המשנה נעשית לגבי כל עסק בנפרד מבטח המשנה רשאי לקבל או לדחות כל עסק המוצע לביטוח ולקבוע את התנאים המקובלים עליו ללא כל קשר לעסקים אחרים שנערכו באמצעותו.

בעל הפוליסה - אף על פי שחוק חוזה הביטוח קובע כי פוליסת ביטוח היא חוזה שבין מבטח למבוטח, בחוזה ביטוח ישנם מספר "שחקנים" שממלאים תפקיד, ובין השאר, "בעל הפוליסה", "מבוטח" ו- "מוטב", שהינם "שחקנים" השונים במהותם בפונקציה שהם ממלאים בחוזה הביטוח. אין המדובר בהפרדה סמנטית אלא בהפרדה מהותית. לרוב, שמו של בעל פוליסה נקוב בפוליסת הביטוח והוא זה שמשלם את דמי הביטוח או רובם. במקרים מסוימים משמש בעל הפוליסה גם כמבוטח ובמקרים מסוימים לא. כך למשל, בפוליסת ביטוח קבוצתי קולקטיבי בעל הפוליסה הוא הקולקטיב העומד בראש הקבוצה בעל ה מאפיינים הדומים ואשר כל אחד החבר בה משמש "מבוטח". בביטוחי החבויות, מונח זה הכי נפוץ בביטוח דירקטורים, שבו בד"כ בעל הפוליסה הוא החברה /התאגיד והמבוטח הוא הדירקטור/נושא המשרה.

דמי ביטוח / פרמיה – הסכום אותו משלם המבוטח למבטח בגין ביטוח הסיכון.

דף הרשימה – נקרא בחברות ביטוח מסוימות גם "דף פרטי הביטוח" או "מפרט". זהו החלק של הפוליסה המודפס במחשב וכולל את פרטי הפוליסה הספציפיים כגון: שם המבוטח, כתובתו, תיאור הרכוש, סכומי ביטוח ותנאים מיוחדים.

הוצאות הגנה משפטית בתביעה אזרחית – במקרה שהמבוטח נתבע בתביעה אזרחית, ע"י צד ג', עפ"י חוק חוזה הביטוח, הוא זכאי להחזר הוצאות משפטיות סבירות אף מעבר לגבולות האחריות הנקובים בפוליסה (הפירוש של המילה "סבירות", נתון להחלטת בית המשפט).

הוצאות הגנה משפטית במקרה תביעה פלילית – בפוליסות נוסח "ביט" יש הרחבה להוצאות הגנה שכאלה. ניתן לכלול כיסוי זה גם בפוליסות חבויות אחרות בהתקיימו של כיסוי זה, ישפה המבטח את המבוטח בגין הוצאות משפטיות ע"י העמדה של עו"ד לרשות המבוטח או שיפוי המבוטח שויתר על שירותי עו"ד של המבטח. בהרחבה זאת יש מגבלות שונות המופיעות בפוליסה וגם סכום הכיסוי מוגבל. חשוב לציין שאין בהרחבה זאת כיסוי לקנס או עיצומים כספיים שיוטלו על המבוטח, שאם לא כן, היה בכך משום פעולה כנגד תקנת הציבור.

הנחת העדר תביעות – הנחה שניתנת על ידי המבטח למבוטח בחידוש הביטוח - לפי סיכום שנעשה ביניהם מראש ונכתב כסעיף בפוליסה - בעת חידוש הביטוח - מהפרמיה של השנה החדשה או החזר למבוטח ישירות, בשל אי הגשת תביעות (או הגשת תביעות שעולה עלה על ההיקף שסוכם).

הרמת מסך – סילוק ההפרדה, ע"י בית המשפט, בין שתי ישויות משפטיות וראייתם כאחד. לדוגמא: הרמת המסך המשפטי החוצץ בין חברה אם לחברת בת או בין חברה פרטית לבין בעלי החברה

השבת מוצרים (RECALL) – הוצאות החזרת המוצרים שגרמו או שיש חשש שיגרמו לנזק. זהו נזק תוצאתי בביטוח חבות המוצר. לא מכוסה בפוליסות המדף. ניתן לכסות על סכומים מוגבלים עפ"י בקשה מיוחדת.

התיישנות – המועד שלאחריו לא ניתן לתבוע אדם בערכאות משפטיות (בחבויות: שבע שנים מיום קרות האירוע לבגיר או שבע שנים מיום הגיע הקטין לגיל 18. התיישנות התביעה כנגד חברת ביטוח בתוקף כל עוד לא פג תוקף התביעה כלפי הצד השלישי), כפוף לחוק ההתיישנות תשי"ח-1958.

ויתור על תחלוף/ זכות שיבוב – סעיף הרחבה בפוליסה ולפיו יש ויתור של המבטח לחזור בתביעה, לאחר ששולמו תגמולי הביטוח, כנגד המזיק (להבהרה: אם המזיק הוא המבוטח, בכל מקרה המבטח לא יכול לחזור אליו בתביעה לאור הקשר החוזי ביניהם – יש מקרים שבהם צד ג' שלו יש למבוטח הסכם, מבקש שיכלילו אותו בשם המבוטח, בין היתר, גם מסיבה זאת). בד"כ סעיף זה מופיע בפוליסה עקב דרישה של המבוטח שהתחייב או עשוי להתחייב כלפי גורם כלשהו שהוא לא ייתבע במקרה שיגרם לנזק.

זיקת ביטוח – המונח "זיקת ביטוח" הוא מונח אנכרוניסטי אשר מקורו לפני חוק חוזה הביטוח. עקרון זה אשר זכה להכרה לפי הדין הקודם, לא אומץ על ידי המחוקק הישראלי ובמקומו נקבע בסעיף 55 (א) של חוק חוזה הביטוח, כי "בביטוח נכסים חייב המבטח לשפות בעד נזק שנגרם למבוטח או למוטב....". תיקון המחוקק נועד למנוע הגשה של תביעות סרק על ידי מבוטחים אשר ביטחו נכס במובן של "חוזה הימורים" ולדאוג להשבת מצב המבוטח לקדמותו. כיום, אין צורך לבדוק האם למבוטח אשר הגיש תביעת ביטוח יש זיקה לנכס, כגון זיקה קניינית (בעלים, שוכר וכד'), אלא האם נגרם לו נזק. בהתאם לכך מבטח לא יוכל לטעון כי אין כיסוי לנזק שנגרם לצד ג', עקב העדר זיקת ביטוח של המבוטח.

חבות – מילה נרדפת לאחריות (חבות כלפי הציבור, חבות נושאי משרה וכו').

חבות מוצר – האחריות של יצרן בגין מוצרים שייצר וגרמו לנזק פיזי עפ"י חוק האחריות למוצרים פגומים התש"ם-1980 ו/או פקודת הנזיקין.

חצרים – מונח משפטי שפירושו: מקום מוגדר או חלק ממנו.

טיב מוצר – האחריות של יצרן לגבי טיב המוצר שייצר (אחריות חוזית שלרוב לא ניתן לבטחה).

כאב וסבל - אחד מראשי הנזק עבורם זכאי נפגע לתשלום פיצוי מאת המזיק. שיעור הפיצוי אשר להם זכאים נפגעים במסגרת תביעות נזיקין נתון לשיקול דעתו של בית המשפט.

מעביד - מעביד או מעסיק הוא אדם או ארגון אשר מפעיל עובדים או פועלים. מעבידים נותנים שכר או משכורת בתמורה לכוח העבודה של העובד, לעתים כשכר שעה, ולעתים בסכום מסוים אשר נקבע לתקופת העבודה. לעתים מחולק שכרם של עובדים, ובכלל זאת עובדים על בסיס משכורת, לשכר בסיס ושכר על שעות נוספות.

נזק תוצאתי/נזק עקיף – נזק שנגרם לצד ג' כתוצאה מאירוע עיקרי. נזק תוצאתי בביטוחי רכוש מכוסה רק אם המבוטח ביקש לבטחו (לדוגמא: אבדן רווחים מאש או משבר מכני). בביטוחי חבויות בדרך כלל מבוטח נזק תוצאתי כחלק מהנזק לצד ג', למעט מקרים שהפוליסה מציינת במפורש שאין כיסוי לנזק תוצאתי (החרגה כזאת נמצאת בפוליסה לביטוח עבודות קבלניות- מקובל להחריג נזק לצד ג' הנגרם מפגיעה בכבלים ובצנרת תת-קרקעית).

סף פיצוי – נהוג בביטוחי רכוש, אך אפשרי גם בביטוחי חבויות. המבטח והמבוטח מסכימים ביניהם על סכום המשמש במקרה תביעה כקו שעד אליו לא ישולם דבר. מעבר לסכום זה ישולם סכום הנזק בניכוי ההשתתפות העצמית. בדרך כלל, סכום סף הפיצוי גבוה משמעותית מההשתתפות העצמית.

עובד - מי שעובד אצל מעביד תמורת משכורת. בין עובד למעבידו מתקיימים יחסי עובד-מעביד. זכויותיו וחובותיו של העובד נקבעים בחוזה העבודה האישי שבינו לבין מעבידו.

עניין מהותי - עניינים מהותיים, הם הפרטים שעל המבטח והמבוטח לגלות האחד לשני בשלביו השונים של הביטוח לרבות בעת ההצטרפות לביטוח ובמהלך קיומו. הנחת המוצא היא שלו ידע המבטח על עניינים אלה, היה לכך השפעה על נכונותו לקבל את המבוטח לביטוח ו/או להמשיך לבטחו. באופן דומה, על חברת הביטוח ו/או שלוחיה לרבות סוכן הביטוח ליידע את המבוטח אודות מלוא התנאים הדרושים לו כדי לשם ההתקשרות בעסקת הביטוח ולוודא כי הוא מבין את משמעותם ומסכים להם.

יש לזכור כי חוזה ביטוח הוא חוזה לכל דבר ועניין ולפיכך, חלים על חוזה הביטוח עקרונות דיני החוזים ובכלל עקרון תום הלב וחובת הגילוי הנאות. למרות זאת ניתן לראות התייחסות לחלק מחובות אלה באופן ספציפי לתחום הביטוח בסעיף 6 של חוק חוזה הביטוח. גם פסיקת בתי המשפט נתנה התייחסות לא אחת ביחס לחובות הגילוי הקיימות בתחום הביטוח.

פוליסת מדף – נוסח פוליסה סטנדרטי הנערך ע"י כל חברת ביטוח על פי תנאיה שלה ומשמש לביטוח רוב העסקים (להבדיל מהפוליסות המורחבות, הנערכות בדרך כלל לעסקים גדולים ונקראות בשם מיוחד בכל חברה לדוגמא "ביט", "פסגה", "אשכול", "מנוביט" ועוד).

פוליסה על בסיס מועד הגשת התביעה (CLAIMS MADE) – פוליסה בה המועד הקובע לצורך הכיסוי הביטוחי מתייחס למועד בו הוגשה תביעת הנזיקין ובתנאי שהאירוע בו נוצרה עילת הנזק חל בתקופה בה היתה פוליסה בתוקף.

פוליסה על בסיס קרות האירוע (OCCURENCE) – פוליסה בה המועד הקובע לצורך הכיסוי הביטוחי מתייחס למועד בו קרה האירוע נשוא התביעה.

פיצוי - סכום ביטוח מוסכם מראש שישולם למבוטח בקרות מקרה הביטוח (מקובל בביטוחי תאונות אישיות, ביטוחי חיים וכו'). עיין בערך "שיפוי".

פיצויים עונשיים / פיצויים לדוגמא – פיצויים המוענקים בנוסף ובנפרד מהפיצויים הניתנים לתובע כדי לפצותו על הנזק הישיר שנגרם לו – והנועדים להעניש את המזיק בשל מעשה שעשה בזדון או בחוסר-אכפתיות, על מנת ללמדו

לקח ולהרתיע אחרים מלעשות (די נדיר במשפט הישראלי – בד"כ לא מכוסה בפוליסות הביטוח הישראליות גם אם הן נועדו לפעילות חו"ל).

קבלן עצמאי – אדם המקבל על עצמו לבצע עבודה מסוימת לפי תנאים מוסכמים ובשכר כולל קבוע מראש ולא בשכר שעת, יומי או חודשי.

ריקול / RECALL – ראה בערך "השבת מוצרים".

רשלנות – מעשה או מחדל שאדם סביר/בעל מקצוע סביר היה עושה או לא עושה באותן נסיבות

רשלנות תורמת – מעשה או מחדל של הנפגע שתרם ברשלנותו לקרות או לגודל הנזק. אשמו של גורם הנזק אינו פוטר את הנפגע מלנקוט בזהירות הסבירה כלפי עצמו.

שומר חנים - מי ששומר על פיקדון בחינם שלא תמורת שכר, במקרה של גניבה או אבידה לאותו רכוש, פטור השומר מלשלם לבעל הרכוש את שווי.

שומר שכר - מי ששומר על פיקדון תמורת שכר, במקרה של גניבה או אבידה לאותו רכוש, יהיה עליו לשלם לבעל הרכוש את שווי.

שיפוי – תשלום למבוטח או בשם המבוטח סכום כמידת הנזק הכספי שנגרם למבוטח או הסכום שנתבע מהמבוטח ואושר בפסק דין או בפשרה.

תגמולי ביטוח - סכום הכסף שיש לשלם על פי חוזה ביטוח, בקרות מקרה הביטוח, על פי תנאי הפוליסה. תגמולי הביטוח אפשר שיהיו מלאים או חלקיים, והם מוגבלים בסכום הביטוח הנקוב בפוליסה (ראה לעיל – שיפוי, פיצוי).

תקופת גילוי מורחבת – ניתן לקבוע מראש, במו"מ לקראת כריתת החוזה בין המבוטח למבטח, כי הפוליסה תכלול כיסוי של תקופת גילוי מורחבת ולפיה גם אם המבטח לא ימשיך לבצע את הפוליסה, למשך מספר החודשים שיוסכם עליהם (בד"כ חצי שנה), תקום זכות למבוטח למסור למבטח הודעה על אפשרות הגשת תביעה נגדן, על מנת שהמבטח הזה יטפל בתביעה בגין הפעילות של המבוטח עד למועד הבטול או עד למועד אי חידוש הפוליסה.

תקופה רטרואקטיבית – (רלבנטי בעיקר לפוליסות על בסיס מועד הגשת התביעה) תקופה למפרע, המוסכמת מראש על המבטח, לכסות תביעה שתוגש נגדו בהווה בגין נזק או מעשה רשלנות שאירעו באותה תקופה מוסכמת בגינה היה מבוטח בעבר. הכללה כזאת לא תעלה את הפרמיה, אלא להיפך- אם המבטח יווכח לדעת כי למבוטח עומדות הרבה שנות ביטוח ללא תביעות, יחזק הדבר את בטחונו בקבלת העסק לביטוח.

תקופת כיסוי מורחבת (RUN OFF) – ביצוע ביטוח מראש לתקופה נוספת מוגדרת לאחר שהעסק/נותן השירות הפסיקו את פעילותם. ניתן להרחיב את הכיסוי לתקופות של מספר שנים בהתאם לסיכום עם המבטח כיסוי כזה נדרש רק בפוליסות שעל בסיס מועד הגשת התביעה.